

УДК 336.6.

Хопчан В.М.,
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії
Хопчан М.І.,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств і корпорацій
Тернопільський національний економічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИБОРУ ЕФЕКТИВНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Постановка проблеми. В ринкових умовах об'єктивно необхідно і можливо забезпечити ріст ефективності залучених інвестиційних ресурсів, оскільки це дозволяє забезпечити ріст обсягів виробництва і збуту продукції, ріст прибутку, а отже і виживання підприємств в конкурентній боротьбі. В свою чергу ефективність використання інвестиційного потенціалу всіх без винятку підприємств визначається особливостями внутрішньої організації виробництва, а також зовнішніми умовами, що не залежать від діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі достатньо широко висвітлені фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, що використовуються в дослідженнях ефективності інвестиційного потенціалу, зокрема в працях Пересади А.А., Рогача О. І., Сазонця І. Л., Щукіна Б. М., Ястремської О. М., Якубовського С. О. та інших вчених-економістів. Однак багато дискусій існує з приводу підходів до вибору інвестиційних рішень, які мають певний економічний ефект як для економіки країни загалом, так і для харчової промисловості зокрема.

Постановка завдання. Охарактеризувати методичні підходи та етапи організації вибору ефективних інвестиційних рішень в харчовій промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. В харчовій промисловості особливості внутрішньої організації виробництва багатосторонні, що зумовлено широкою спеціалізацією виробництва. Харчові підприємства здійснюють всі види діяльності: заготівельну, виробничу, збутову.

Вищезазначене дозволяє констатувати, що використання інвестиційного потенціалу харчових підприємств має базуватися на позиції комплексності, тобто врахуванні внутрішніх і зовнішніх факторів.

До факторів зовнішнього середовища більшість авторів відносять: економічні умови господарювання, законодавчі акти, стабільність політичної системи, рівень науково – технічного прогресу, природні, соціальні, демографічні та інші умови, які не залежать від підприємства, але сильно впливають на його діяльність всередині нього [6].

Внутрішні фактори зводяться до підвищення фінансової стійкості підприємств. Інтерпретація даних факторів, що застосовується до предмету і об'єкту дослідження, а саме до інвестиційного процесу в харчовій промисловості, дозволила нам конкретизувати і визначити невикористані можливості підприємств в сфері залучення і ефективності прийняття інвестиційних рішень.

Запропонований нами методичний підхід до визначення невикористаних можливостей в інвестуванні зводиться до наступних етапів:

– вивчається загальний стан, ситуація по кожному фактору зовнішнього і внутрішнього середовищ;

– визначаються причини недоотримання, неповного використання інвестицій;

– розробляються інвестиційні пропозиції;

– виконується розрахунок ефективності прийняття інвестиційних рішень.

Слід відзначити, що такий розрахунок необхідно здійснювати диференційовано відповідно до трьох стратегій розвитку підприємства:

а) активної;

б) оборонної;

в) стратегії підтримки досягнутого технічного рівня.

Насамперед розглянемо внутрішні фактори, які безпосередньо залежать від самого підприємства. Успіх залучення інвестора залежить від фінансової стійкості підприємства. При цьому важливим є управління активами. Ситуації можливі різні. Підприємство має великий прибуток, якщо зменшує запаси і ліквідні засоби, і направляє в обіг більше капіталу. Але в цьому випадку може виникнути нестача запасів, що стане причиною зниження обсягів виробництва. З'являється ризик неплатоспроможності підприємства. Звідси випливає, що підприємству слід мати мінімально необхідну суму ліквідних засобів для поточної оперативної роботи. Розмір виробничих інвестицій залежить від власних засобів підприємства. Тому розподіл і використання прибутку є одним з важливих аспектів і в аналізі фінансової стійкості.

Виходячи із стратегічних завдань свого розвитку, підприємству важливо обґрунтовано визначити, яка частка прибутку може бути спрямована на інвестування в капітальні затрати і цінні папери, а яка – на

створення оборотних засобів, посилення ліквідності та платоспроможності. Величина прибутку залежить від ефективності пошуку і використання внутривиробничих резервів, від ступеня впливу попиту на продукцію, що виробляється і її конкурентоспроможності, прогресивності техніки і технології, що застосовується, організаційної структури управління. При розробці пропозицій по скороченню витрат виробництва треба приймати до уваги співвідношення між постійними і змінними затратами.

Доцільно розглянути вплив факторів зовнішнього середовища на інвестиційний потенціал підприємств харчової промисловості. Одним з таких факторів є – податки до державного бюджету і місцевих бюджетів; неплатежі між підприємствами, між населенням і підприємствами, між державою і підприємствами; інфляція; ризик [8].

Існує кілька десятків різних податків і зборів. Вони вилучають до бюджету біля 30% валового внутрішнього продукту.

Багато харчових підприємств працюють в умовах неплатежів, хоча виникла тенденція до їх зниження. Головною причиною неплатоспроможності підприємств є інфляція, яка обумовила відрив фінансового ринку від реального сектору економіки.

На нашу думку, збільшення фінансового потенціалу підприємств, підвищення їх платоспроможності і вирішення проблеми неплатежів, взаємної заборгованості харчовим підприємствам можна здійснити:

- а) шляхом випуску продукції, що користується попитом;
- б) шляхом випуску в обіг векселів.

Перевагою вексельного обігу є швидкість здійснення угод, відсутність складних узгоджень на міжвідомчому рівні, можливість в будь – який момент встановити конкретного векселетримача і всіх попередніх учасників індосаментного ланцюжка.

Інфляція – як фактор зовнішнього середовища спотворює показники фінансового стану харчового підприємства, що в свою чергу впливає на обґрунтованість управлінських інвестиційних рішень, що приймаються.

Аналіз фінансового стану харчових підприємств, публікації по цьому питанню свідчать, що мають місце лише окремі розробки у частині розрахунку інфляційного впливу на інвестиції підприємства [3].

На нашу думку, доцільним є використання наступних методичних підходів для комплексної оцінки інфляційного впливу:

- врахування впливу періоду інвестування здійснювати двома шляхами: компаундингом і дисконтуванням;
- інвестування в умовах інфляції обґрунтовувати, якщо темпи росту прибутку вищі від темпів інфляції;
- вважати, що довгострокові інвестиції при існуючих методах бухгалтерського обліку в умовах інфляції не вигідні.

До макроекономічних факторів, що впливають на ефективність інвестиції можна віднести державну підтримку інвестиційних вітчизняних і зарубіжних програм.

Кожний інвестиційний проект володіє власним ступенем ризику, який необхідно враховувати при прийнятті інвестиційних рішень. Із сукупності проектів, які мають рівну дохідність, перевага буде надана перш за все інвестиціям, що мають менший ступінь ризику. Найбільш ефективно проблему оцінки ступеня ризику виробничих інвестицій можна вирішити за допомогою комбінованого або ступеневого аналізу, який поєднує в собі як якісні, так і кількісні оцінки [1].

Це велика комплексна проблема, яка визначається диференціальним дослідженням. Однак слід відзначити, що системний аналіз ризику поєднує як макроекономічний аналіз (оцінка динаміки ключових макроекономічних показників, а також оцінка політичного розвитку з метою прогнозування загального інвестиційного клімату в Україні і визначення підходів до розподілу активів по видах вкладів), так і галузевий аналіз (оцінка стану кон'юнктури та перспектив розвитку окремих галузей економіки).

Аналіз факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, в яких функціонують харчові підприємства, дозволяє зробити висновки, що залученню інвестицій може сприяти підвищення фінансової стійкості підприємств, стабілізація економічної і політичної ситуації в країні, зацікавленість комерційних банків та іноземних інвесторів у вкладенні коштів в розвиток виробництва.

Отже, вибір, обґрунтування і прийняття ефективного інвестиційного рішення - процес не простий. Складність обумовлюється в багатьох випадках, невизначеністю ситуації, ризиком втрати грошей, інфляційними процесами.

Процес формування інвестиційного рішення - це цілісна система, яка включає окремі елементи, складові частини, окремі стадії, етапи.

На нашу думку, організація процесу вибору ефективних інвестиційних рішень забезпечується послідовним проходженням етапів, поданих рисунком 1.

Таким чином, при обґрунтуванні вибору інвестиційних рішень необхідно:

- по-перше, подати обґрунтовану мотивацію участі в інвестиційному процесі.

Мотивація обґрунтовує необхідність прийняття інвестиційних рішень. Остання може ставити за мету: оновити виробництво, здійснити технічну модернізацію, реконструкцію.

- по-друге, здійснення достовірної оцінки, тобто конкретного аналізу фінансового стану підприємства [2].

Рис. 1. Етапи організації процесу вибору ефективних інвестиційних рішень

[Авторська розробка на основі літературних джерел 3,5]

Практика діяльності підприємств, наявність інструкційного матеріалу стверджує, що оцінка фінансового стану підприємств відбувається за такими показниками:

1) платоспроможності – а) коефіцієнт абсолютної ліквідності; б) проміжний коефіцієнт покриття; в) загальний коефіцієнт покриття.

2) фінансової стійкості – а) коефіцієнт незалежності; б) питома вага залучених коштів; в) співвідношення залучених і власних коштів;

3) ділової активності – а) коефіцієнт загальної оборотності; б) коефіцієнт оборотності готової продукції; в) коефіцієнт оборотності власних засобів.

4) ефективності, прибутковості – а) коефіцієнт рентабельності активів; б) показник чистої рентабельності обігу; в) коефіцієнт рентабельності власних коштів; г) коефіцієнт рентабельності основних засобів.

- по-третє, обґрунтування самої величини інвестицій (потреби в інвестиціях). Таке обґрунтування на практиці відбувається з допомогою розробки інвестиційного бізнес-плану.

- по-четверте, пошук джерел фінансування інвестицій.

Вибір джерел надходження коштів – вирішальний етап в організації ефективних інвестиційних рішень, оскільки він ставить на реальну основу їх реалізацію.

На сьогоднішній день традиційні внутрішні джерела (прибуток, амортизаційні відрахування) доповнюються зовнішніми (цільові безвідсоткові кредити, облігації приватних компаній, термінові і поточні депозити, і місцевих органів влади, кошти приватних інвесторів).

- по-п'яте, розрахунок ефективності інвестицій і підтвердження доцільності інвестиційних рішень.

Даний етап включає:

а) види ефективності. В теоретичних дослідженнях і на практиці розрізняють три види оцінки ефективності інвестицій [3]:

- фінансову (комерційну), яка передбачає фінансові результати реалізації проекту для його безпосередніх учасників. Ця оцінка базується на очікуваній нормі дохідності яка влаштовує всіх суб'єктів інвестування. При цьому інші наслідки впровадження проекту не враховуються.

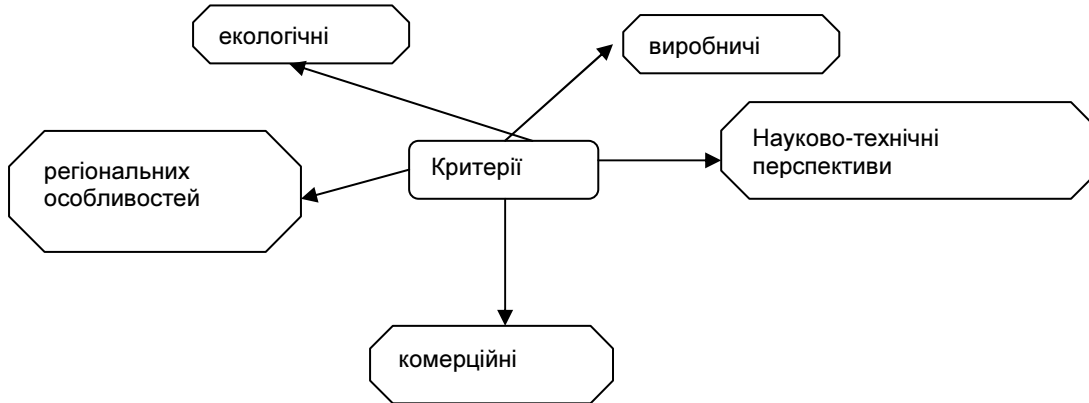
- бюджетну, яка віддзеркалює фінансові наслідки для різних рівнів бюджетів, тобто очікувані співвідношення видатків, податків та зборів. Показниками бюджетної ефективності впровадження проекту є різниця між податками та видатками певного рівня бюджету, рівень яких залежить від впровадження конкретного проекту.

- економічну – різницю між результатами ефективності і витратами за межами фінансової ефективності прямих учасників проекту.

Економічна оцінка характеризує ефективність проекту для економіки країни загалом або для галузі, групи підприємств, регіону.

Є різні точки зору щодо критеріального підходу до вибору ефективних інвестиційних рішень [6]. За певними критеріями здійснюється відбір проекту інвестиційних рішень. Слід зазначити, що

необхідно дотримуватись багатокритеріального підходу з метою вибору оптимального варіанту інвестиційних рішень. На нашу думку, всі критерії можна подати такою схемою у вигляді рисунка 2.

Рис. 2. Критерії вибору оптимального варіанту інвестиційних рішень

Розроблено автором на основі [5].

Світовий досвід нагромадив значну кількість методів та прийомів визначення ефективності інвестицій, які починають поширювати у нас.

Найважливіші методи можна поділити на три групи:

- метод оцінки ефективності інвестицій за допомогою співвідношення грошових надходжень (позитивних потоків) та витратами (негативних потоків);
- методи оцінки ефективності інвестицій за бухгалтерською звітністю;
- методи оцінки ефективності інвестицій, що ґрунтуються на теорії часової вартості грошей.

При визначенні економічної ефективності до уваги приймаються два елементи: витрати і доходи, тобто порівнюються результати і затрати [7].

Однак, загальні підходи супроводжуються особливостями розрахунку економічної ефективності в кожному конкретному випадку.

На нашу думку, важливо враховувати такі специфічні підходи:

перший підхід: врахування фактору часу. В даному випадку розрізняють короткий період інвестування із забезпеченням стабільної величини економічного ефекту на протязі року і довгий період інвестування, протягом якого величина економічного ефекту змінюється, є нестабільною.

У довготривалому періоді розрахунок економічної ефективності ґрунтується на приведенні різночасових витрат до витрат одного року (періоду). Узагальнюючим показником є показник річного економічного ефекту.

Річний економічний ефект за розрахунковий тривалий період може визначатися як різниця між приведеними результатами і приведеними затратами.

Даний метод має певні недоліки, оскільки довготривале інвестування, як правило, пов'язане з інфляційними і ризиковими процесами.

Зарубіжна практика знає більш досконалу методику визначення економічної ефективності в довгому періоді - це метод дисконтування - (визначення чистої дисконтованої вартості чи точніше ефекту). Переваги цього методу обумовлені тим, що з часом вартість грошей змінюється. Інвестори віддають перевагу грошам, які є сьогодні, а не тим, що будуть завтра. [4].

Другий підхід: врахування величини інфляції. Тут важливі два моменти:

- якщо рівень інфляції високий, то економічний ефект повинен розраховуватись на кожен конкретний період окремо, а саме: на початок розрахункового періоду у діючих на той час цінах; на кінець періоду у відповідних на той час цінах; на протязі періоду у поточних існуючих цінах;
- якщо рівень інфляції незначний, то економічний ефект, як правило, можна вирахувати по децю підвищеній нормі дисконту.

Третій підхід: врахування фактору ризику. Обґрунтування ризику від вкладення інвестицій може визначатися на основі величини критичних співвідношень, рівня беззбитковості роботи підприємства. Для визначення беззбитковості роботи встановлюється питома вага умовно-постійних і змінних витрат у витратах виробництва. Ризик буде найнижчим в тому випадку, якщо буде найменший розрив між мінімальним і максимальним значенням рентабельності.

Врахування фактору ризику відбувається також через дисконтні ставки. При розрахунку економічної ефективності:

• для більш ризикованих інвестиційних проектів рекомендується встановлювати вищу дисконтну ставку. Отже, інвестор, який має тимчасово вільні кошти може спрямувати їх в більш ризиковані проекти на довготривалий період, бо високі дисконтні ставки забезпечать більший прибуток;

• для менш ризикованих інвестиційних заходів при розрахунку економічної ефективності встановлюється менша дисконтна ставка.

Четвертий підхід: врахування сфери прикладання інвестицій. Є певна специфіка розрахунку ефективності фінансових інвестицій (інвестицій в цінні папери), інтелектуальних інвестицій, інвестицій в державному, приватному секторі і т.д.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, організація вибору ефективних інвестиційних рішень базується на методичних і практичних підходах до проблеми ефективності інвестиційної діяльності. Важливо враховувати внутрішні і зовнішні умови функціонування підприємства, критерії і фактори вибору ефективних інвестиційних рішень, використовувати комплексну систему показників оцінки ефективності інвестиційних рішень.

Література

1. Коваленко Ю.М. Диспропорційність вкладень іноземних інвесторів у галузі та регіони України [Електронний ресурс] / Ю.М. Коваленко, І.А. Скуратівська. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals>.

2. Ковтун Н.В. Статистичні методи оцінки концентрації інвестицій. / Н.В. Ковтун // Статистика України. – 2004. – № 4. – С. 54-57.

3. Пересада А. А. Інвестиційний аналіз : [навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / А. А. Пересада, С. В. Онікієнко, Ю. М. Коваленко. – К. : КНЕУ, 2003. – 134 с.

4. Рогач О. І. Міжнародні інвестиції: теорія і практика бізнесу транснаціональних корпорацій : підручник / О. І. Рогач. – К. : Либідь, 2005. – 184 с.

5. Сазонець І.Л. Інвестування : підручник / І.Л. Сазонець, В.А. Федорова. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 312 с.

6. Щукін Б. М. Інвестування : курс лекцій / Б. М. Щукін. – К. : МАУП, 2004. – 216 с.

7. Харламова Г.О. Неоднорідність інвестиційного простору України / Г.О. Харламова // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №2 (56). – С. 27-33.

8. Ястремська О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади / О. М. Ястремська. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2004. – 472 с.

УДК 336.012.23

Шакура О.О.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів і банківської справи
Донецький національний університет

«BANCASSURANCE» - ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА КОНВЕРГЕНЦІЇ БАНКІВ ТА СТРАХОВИКІВ

Постановка проблеми. Останні роки у сучасному фінансовому секторі почали спостерігатися тенденції, які є типовими для розвинутого фінансового ринку, а саме – інтеграційна, виразником якої є концепція так званих «Загальних фінансів», і дезінтеграційна, котра проявляється у концепції спеціалізації (у розрізі фінансових продуктів чи груп клієнтів) [1, с. 405]. Найхарактернішим прикладом реалізації сучасної концепції «Загальних фінансів» є, в першу чергу, інтенсивна співпраця між банками та страховими компаніями, яка на сьогодні розвивається вже не лише по лінії простого взаємного обслуговування, а й набуває взаємопроникаючого, міжгалузевого та міжринкового характеру. Враховуючи той факт, що розширення обсягу фінансових послуг відбувається в умовах посилення концентрації фінансово-промислового капіталу, інтернаціоналізації фінансових ринків та глобалізації фінансових потоків все більш набуває значущості пошук перспективних напрямів взаємодії банків та страховиків.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Питання конвергенції банків та страхових компаній в зарубіжній науковій літературі висвітлено в працях Дж. Бойда та Е. Бревера [2; 3], проте проблема пошуку перспективних напрямів взаємодії для ринків, що розвиваються, була порушена лише нещодавно в працях європейських та азійських вчених [4; 5]. У вітчизняній літературі акцент вже поставлений на теоретичному дослідженні теми, однак досі відсутні роботи, що досліджують